

הצעה לפתרון בחינת הבגרות בגיאוגרפיה

מועד קיץ תשע"ח 2018

סמל שאלון 57282

"אדם וסביבה" - 40%

הפתרון נכתב על ידי

אמנון אפשטיין ועירית אייזנברג

מצוות מורי רשת החינוך אנקורי

המורים שפתרו את הבחינה מחכים לכם פה

www.ankori.co.il/ask

פרק ראשון – הפיתוח והתכנון המרחבי

שאלה 1: גלובליזציה במדינות הפחות מפותחות:

א.

- העלמות מאפייני התרבות המקומית: האחדה תרבותית ואמריקניזציה פוגעות במסורת המקומית בתחום הלבוש, האוכל, השפה, המוזיקה והדת. לעיתים הדבר מעורר התנגדות חריפה מצד אנשי הדת מחשש לפגיעה בקרב הנוער.
- ירידה בשיעור המועסקים בחקלאות: כניסת חברות רב לאומיות למדינות הלא מפותחות בתחום הטקסטיל, הצעצועים הביאה למעבר תושבים מחקלאות לענפי היצור, למשל בסין. ניקור חוץ בבנגלור בהודו גרר פיתוח שירותי התמיכה הטכנית ושירות הלקוחות של חברות ההייטק הגדולות בעולם, דבר שהאיץ מעבר מחקלאות לענפי תעסוקה חדשים.
- עלייה ברמת החיים: המעורבות בגלובליזציה מצד המדינות הפחות מפותחות הביאה לעלייה ברמת ההכנסה וההשכלה. גידול בתמ"ג הביא לפיתוח תשתיות של רפואה, תחבורה והקמת קניונים.

ב.

1) התופעה המופיעה בקטע היא עבדות מודרנית.

2) תופעה זו מתרחשת במדינות הפחות מפותחות משום שהחברות הרב לאומיות המערביות מנצלות את כוח האדם הזול והלא מיומן, העדר פיקוח על תנאי העבודה מצד הממשלות המקומיות, והעדר תנאים סוציאליים, מאפשר את הנאמר בקטע.

שאלה 2- המהפכה הירוקה:

א. המהפכה הירוקה :

פרויקט פיתוח בינלאומי של המדינות המפותחות במדינות המתפתחות, באמצעות הון והדרכה לקידום החקלאות, להגדלת תפוקת המזון במיוחד חיטה, תירס ואורז.

ניסיון לצמצם את היקף הרעב במדינות הלא מפותחות וזאת על ידי החדרת זנים חדשים, פרורמות אגרריות המשנות את הבעלות על הקרקע ומגבירות מוטיבציה לעבודה, שימוש בדשנים וחומרי הדברה, מיכון מודרני.

ב.

1) הקשר בין המגמה הנראית בגרף לבין המהפכה הירוקה הוא: בגרף ניכרת מגמה של גידול בולט ביבולי החיטה, בעבר אזורים שהיו מוכי רעב והחקלאות בהם הייתה קיומית, עתה נוצרו עודפים ליצוא.

2) גידול בעל כמו חיטה מותנה ומושפע מכמויות הגשם השנתיות, התנודות בכמות הגשם, שנות הבצורת ושנים עתירות בגשם משפיעות על תפוקת החיטה.

- הזנים החדשים לא היו לטעמם של התושבים והם חדלו לרכוש את התוצרת מידי החקלאים.
- שימוש לא יעיל בדשנים וחומרי הדברה גרם לזיהום הקרקע והמים.
- העלויות של הזרעים החדשים, של חומרי הדישון, והדלק לטרקטורים היו יקרות לכן, התושבים לא רכשו אותם, מחיר, לחקלאים נגרמו הפסדים, עד שחלקם נאלץ למכור את הקרקע, בשלב זה נכנסו חברות המטע אגרוביזניס ורכשו את האדמות מידי החקלאים. מצב כזה הביא לנאו קולוניאליזם.

שאלה 3: המרחב הכפרי:

א. המאפיינים של הכפר בצרפת הם:

- תשתיות מודרניות של כבישים חשמל. במרכז הכפר ישנם מבנים המספקים שירותים לאוכלוסייה.
- שטחי חקלאות המעובדים בצורה מסודרת חלקות הקרקע נמצאות מאחורי מבני המגורים שכולם מודרניים.
- המאפיינים של הכפר באתיופיה הם:
 - מבני מגורים מיושנים עשויים מעץ ומקש שהם חומרי הגלם הזמינים. הגדרות עשויים מענפים של עצים כדי להבדיל בין חלקות קרקע קטנות שמעובדות באופן פרימיטיבי.
 - משק בעלי חיים לצרכים קיומיים בלבד.

ב. הגורמים למאפייני הכפר באתיופיה:

- רמת חיים נמוכה שבאה לידי ביטוי בהעדר תשתיות של חשמל וכבישים.
- חקלאות קיומית שב התפוקה לדונם אדמה נמוכה וכל התוצרת החקלאית היא לצריכה פנימית.

ג. הגורמים להגירה מן הכפר אל העיר:

- ריבוי טבעי גבוה בכפר הגורם למחסור בקרקע, מחסור במזון וניצול מרבי של כמויות מים כך שבקרבת הצעירים נוצרת אבטלה.
- לעיר יש כוח משיכה משום שמרוכזים בה רב מקורות התעסוקה, מקומות הלימוד ורכישת השכלה ואזורי בילויים.
- ההשפעה של הגירה זו על הכפר היא שנותרת בו האוכלוסייה המבוגרת והזקנה המתקשה לעבוד עבודה פיזית בחקלאות, יש נתק חברתי בין צעירים למבוגרים.

שאלה 4 - סכרים:

א.

- מניעת הצפות ושיטפונות באזורים החקלאיים על ידי ויסות הזרימה, כפי שעושה סכר אסואן במצרים, ויסות כמות המים בנילוס בעונת הגאות, בקיץ, כך הובטחה אספקה קבועה של מים כל השנה.
- הרחבת שטחי החקלאות באמצעות תעלות השקיה המטות את המים מהאפיק המרכזי לאזורים לא מיושבים.
- מפעל הידרואלקטרי המייצר חשמל, מקור אנרגיה מתחדש ויותר ידידותי לסביבה יחסית לנפט ולפחם.

ב.

- עימות פוליטי: העדר שיתוף פעולה ותאום בין מדינות שלאורכן זורם נהר, על חלוקת המים עלול לגרום לעימות פוליטי צבאי, לדוגמה, המאבק בין תורכיה וסוריה נערך על מי נהר הפרת, ובין אתיופיה למצרים בעקבות הקמת סכר אסואן.
- נזק סביבתי: סכר שלושת הערוצים על נהר יאנג צה בסין פגע במערכות האקולוגיות, צמצם את מרחב המחיה של בעלי חיים וצמחים. גרם לפינוי של 4 מיליון תושבים.

ג.

- 1) מדינת קולורדו, יוטה, אריזונה, נבאדה והשפך במדינת מקסיקו.
- 2) האקלים השורר באזור הוא מדברי ובו כמות הגשם קטנה פחות מ 200 מילימטר בשנה, הסכרים על נהר הקולרדו הזורם בתוך אפיק עמוק מאוד, הסכרים מאפשרים העלאת מים לפני השטח והטייתם לשתייה והשקיה, וכן הקמת מפעל הידרואלקטרי.

שאלה 5: גלעין ושוליים:

א.

אזורי הגלעין הם מזרח אנגליה ודרום מזרח אנגליה בהם אחוז המועסקים ביצור הראשוני שהוא חקלאות נמוך מאוד ואילו אחוז המועסקים בתחום המדע גבוה ורמת ההכנסה גבוה מאוד, יש לציין שעיר הבירה לונדון ממוקמת בין שני אזורים אלו. אזור השוליים הוא ויילס וצפון אירלנד בהם אחוז המועסקים בתחום המדע נמוך יחסית ורמת השכר השבועי נמוכה.

ב.

שני מאפייני שוליים נוספים הם: אוכלוסייה דלה, מספר תושבים מועט ואין משאבי טבע בולטים.

ג.

הדרכים לפיתוח אזור שוליים :

- העברת מפעלי תעשייה מהגלעין לשוליים כפי שעשתה איטליה כשהעבירה חלק ממפעל פיאט מטורינו לנאפולי. עידוד ממשלתי על ידי מתן הטבות ותמריצים ליזמים שישקיעו כספים באזור השוליים.
- פיתוח אמצעי תחבורה מהירים כמו רכבות וכבישים על מנת להקל על הנגישות בין השוליים לגלעין דבר שעשוי לתמרץ אוכלוסיה צעירה לעבור לשוליים , למשל בישראל כביש 6 והרכבת מתל אביב דרך אופקים לבאר שבע.

שאלה 6: מטרופולין טוקיו:

א.

- קרבה לים, מפרץ טבעי: פיתוח נמל ענק המנצל את המפרץ הטבעי המגן על אניות מפני רוחות וסערות. קשרי מסחר בין לאומיים ויצוא תוצאת הייטק יפנית, יצוא מכוניות.
- טופוגרפיה שטוחה: יפן היא ברובה הררית, האזור המישורי הרחב שטוקיו ממוקמת בו מאפשר פיתוח עירוני ותעשייתי על פני שטחים רבים, פיתוח אמצעי תחבורה הדורשים מישור כמו הרכבת הקלע.

ב.

- תעשייה: סמוכה למע"ר ולנמל. הקרבה למע"ר מאפשרת אספקת שירותים שהתעשייה זקוקה להם, למשל בתחום הפיננסי. קירבה לים מוזילה את עלויות ההובלה של חומרי גלם מיובאים ומוצרים מוגמרים ליצוא, שכן ביפן יש תעשייה מפותחת אך מחסור במשאבי טבע לתעשייה שאותם יש לייבא.
- שטח ירוק: מפוזר ביו אזורי המגורים הצפופים ומהווה ריאה ירוקה הכרחית לריכוז אוכלוסייה גבוהה. השטח הירוק הגדול בדרום מזרח העיר רחוק מהמע"ר הסואן ומאזורי התעשייה ומבטיח ניצול שעות הפנאי בצורה יעילה ללא מטרדי רעש וזיהום אוויר.
- שדה תעופה: הוקם על קטע ים מיובש על מנת לצמצם את טביעת הרגל האקולוגית ולפנות שטחים לשימושי קרקע אחרים. קרבתו לאזור הייטק מקלה מאוד משום שהשימוש של עובדי הי טק בתעופה העולמית גדול.

ג.

התופעה הנראית בסרטוט היא יוממות. טוקיו היא עיר עולם ועיר הבירה, ובה מרוכזת עוצמה כלכלית חברתית ותרבותית היוצרת מגוון גדול של מקורות תעסוקה. אמצעי התחבורה המודרניים כמו רכבות תחתית ורכבת הקלע מאפשרות הסעת המונים בטווח יוממות הולך וגדל. תהליך זה בולט במדינות המפותחות בהן נפוץ הפרבור. כל אלה מקלים על היוממות לצורכי עבודה.

שאלה 7 - פיתוח ותקשורת:

1. אתיופיה

2 ברזיל

3 ארה"ב

ארה"ב היא מדינה המדינה המפותחת ביותר בעלת תמ"ג גבוה המעיד על עוצמה כלכלית גדולה, ושיעור משתמשים גבוה באינטרנט מעיד על השכלה גבוהה, שיעור מועסקים גבוה בהייטק ומעורבות בגלובליזציה.

אתיופיה היא מדינה לא מפותחת בעלת רמת השכלה נמוכה הנובעת משיעור נמוך של משתמשים באינטרנט, תמ"ג נמוך המעיד על שיעור אבטלה גבוה והיקף סחורות ושירותים נמוך.

ברזיל מייצגת מדינות מפותחות, המבצעות תוכניות פיתוח לפזור אוכלוסייה, לצמצום הילודה.

ג.

(1)

- אמצעי התקשורת המודרניים מאפשרים העברת מידע והון בכל העולם, דבר המקל שיווק משאבי הטבע המקומיים למערב.

- השימוש בתקשורת הביא לפתוח תיירות, הוזלת כרטיסי הטיסה, מקל על הגירת צעירים למערב.

(2)

התקשורת המודרנית עלולה לפגוע בתרבות המסורתית להגביר את תהליכי החילון בקרב הנוער ולעורר התנגדות חריפה מצד אנשי הדת.